

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคมโดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต อันเป็นหน้าที่สำคัญของสถานศึกษา สังคมทุกวันนี้และในอนาคตเป็นสังคมฐานความรู้ การพัฒนาประเทศอย่างมีคุณภาพในระยะต่อไปจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างเสริมประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของทุกคน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547, หน้า 1) ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการศึกษาไว้ในมาตรา 49 ว่าบุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และมาตรา 80(3) รัฐต้องดำเนินการนโยบาย ด้านการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบ ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ดี มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม (ธีระพล อรุณะกสิกร และคนอื่นๆ, 2550, หน้า 28-29) และประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 นับว่าเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษาของชาติ โดยได้กำหนดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542, หน้า 5) สำหรับแนวโน้มการจัดการศึกษาไทยในปัจจุบัน มานะ ทองรักษ์ (2549, หน้า 2) กล่าวว่า การจัดการศึกษาของไทยนั้น ได้คลี่คลายความเคร่งครัดในกรอบเนื้อหาวิชาขยายสู่คุณลักษณะของการปฏิบัติ การทำงานได้สำเร็จ การรู้จักคิดพิจารณาค้นหาคำตอบและคุณธรรม

ความดีงามมากขึ้น โดยเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ การศึกษาจึงมิใช่เป็นเพียงการใช้ชีวิตระยะเวลาหนึ่งในโรงเรียนเท่านั้น แต่เป็นเหมือนปัจจัยในการดำรงชีวิตที่ทุกคนต้องแสวงหาและเพิ่มพูนอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเอง ครอบครัว หน้าที่การงาน ตลอดจนความก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ

อย่างไรก็ตาม สุมน อมรวิวัฒน์ (อ้างถึงใน มานะ ทองรักษ์, 2549, หน้า 2) ได้กล่าวว่า การศึกษาในระบบโรงเรียนยังมีความจำเป็นและสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาและโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ต้องได้รับการพัฒนาให้ดำเนินการกิจอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการบริหารสถานศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากร คุณภาพผู้เรียน ความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้บริหารต้องอาศัยการบริหารงาน ในโรงเรียน 6 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานอาคารสถานที่ และงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากการรายงานสรุปผลการจัดสอบวัดความรู้ทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Testing (O-NET) ปีการศึกษา 2550 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2551) พบว่ามีเพียง 2 รายวิชา คือ ภาษาไทย สุขศึกษาและพลศึกษาที่คะแนนเฉลี่ยมีค่าสูงกว่าร้อยละ 50 นั้นแสดงให้เห็นถึงคุณภาพของการจัดการศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น โดยอาศัยกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการนิเทศการศึกษา ซึ่งจะต้องให้มีการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน มีการประสานสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน การนิเทศการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีมาตรฐานตามที่กำหนด ดังนั้นการนิเทศการศึกษาเป็นความพยายามของผู้จัดการศึกษาในการแนะนำครูหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาให้รู้จักปรับปรุงวิธีสอน ช่วยให้เกิดความงอกงามทางวิชาชีพทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาครู ช่วยในการเลือกและปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการศึกษา ช่วยในการปรับปรุงวัสดุและเนื้อหาการสอน ปรับปรุงวิธีสอนและช่วยปรับปรุงการประเมินผล การสอนที่จะช่วยส่งเสริมให้การศึกษามีคุณภาพทั้งด้านการเรียนการสอน ซึ่งการนิเทศการเรียนการสอนเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารทางการศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนเกิดผลสัมฤทธิ์ตามความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการนิเทศที่ รูจิริ์ ภู่อสาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545, หน้า 71) กล่าวว่า การนิเทศมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ สามารถบริหารและจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคมและที่สำคัญช่วยให้นักเรียนใน

สถานศึกษาได้พัฒนาความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นกระบวนการนิเทศการเรียนการสอนและผลอันสืบเนื่องมาจากการนิเทศการเรียนการสอน จะสามารถช่วยให้ครูได้พัฒนาและปรับปรุงตนเอง ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงหลักสูตรช่วยเหลือครูในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดีขึ้นและช่วยเหลือครู ในการประเมินผลนักเรียน รวมทั้งสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูและช่วยให้ครูประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและความจำเป็นในการนิเทศการเรียนการสอน จึงได้สนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงงานนิเทศการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งจะเป็ประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา โรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย จำแนก ดังนี้

1.1 ประชากรในชั้นการศึกษาสภาพการดำเนินงาน การนิเทศการเรียนการสอน ของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 10 โรงเรียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 คน

1.2 ประชากรในขั้นการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 34 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

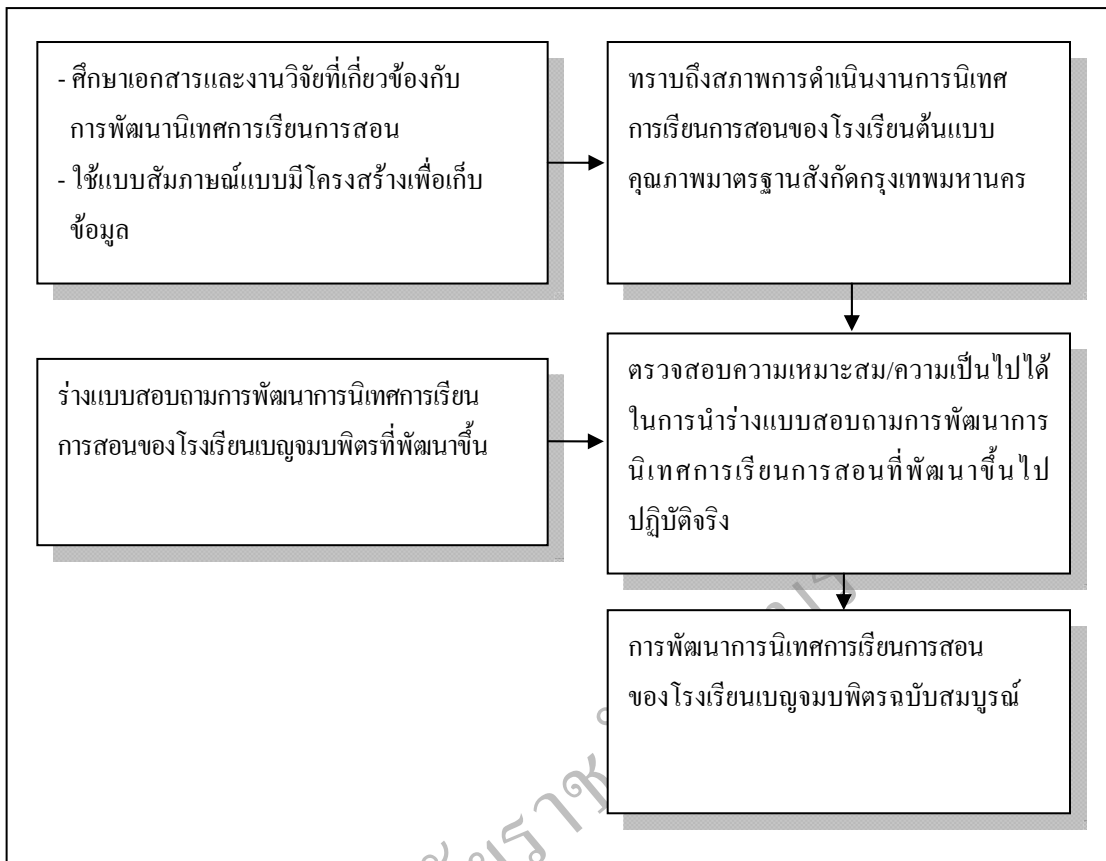
ตัวแปรที่ศึกษาการพัฒนา การนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งประยุกต์แนวคิดจากการรวบรวมข้อมูลการนิเทศการเรียนการสอนต่างๆ โดยจำแนกตามการนิเทศการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการ การวางแผนดำเนินงาน การสร้างสื่อเครื่องมือและเลือกวิธีการ การปฏิบัตินิเทศ การประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ

3. ขอบเขตด้านเวลา

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิจัยระหว่าง 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ถึงวันที่ 28 ธันวาคม 2555

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อพัฒนานิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้



ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นิยามความหมายของเฉพาะเพื่อให้เข้าใจตรงกัน ดังต่อไปนี้

การนิเทศการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในโรงเรียนในการที่จะปรับปรุง พัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ ด้านการนิเทศการเรียนการสอนภายในโรงเรียนเบญจมบพิตร เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนให้มีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน ซึ่งมีวิธีการดังนี้ การสังเกตการสอน ในชั้นเรียน การให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล การพาไปศึกษานอกสถานที่ และการเยี่ยมชมชั้นเรียน

การพัฒนานิเทศการเรียนการสอน หมายถึง ลำดับขั้นตอนของการปฏิบัติเพื่อให้การนิเทศการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ขั้นตอนการปฏิบัติอาจสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายวิธี มีเหตุผลและสามารถดำเนินการได้ โดยสรุปขั้นตอนการพัฒนานิเทศการศึกษาได้เป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ศึกษาสภาพปัญหาจากสภาพจริง โดยให้ความสำคัญกับปัญหาที่สำคัญและเร่งด่วนตามลำดับ มุ่งศึกษาสภาพปัญหาเพื่อนำไปสู่การแก้ไขและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2) การวางแผนการนิเทศการศึกษา ได้แก่ มีการตั้งวัตถุประสงค์ในการนิเทศแต่ละครั้งอย่างชัดเจน การตั้งวัตถุประสงค์ในการนิเทศเพื่อมุ่งหาสาเหตุและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น มีการแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศอย่างเหมาะสม มีการกำหนดวันเวลาในการนิเทศหรือกำหนดการนิเทศไว้ล่วงหน้า แจ้งกำหนดวันเวลาในการนิเทศหรือกำหนดการนิเทศให้ทราบโดยทั่วกัน

3) การสร้างสื่อเครื่องมือและเลือกวิธีการ ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศได้ตั้งเกณฑ์การประเมินร่วมกัน รวบรวมทรัพยากรทั้งคนและวัสดุอุปกรณ์มาให้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการมอบหมายหมายงานและกระจายอำนาจตามโครงสร้างขององค์กรอย่างเหมาะสม

4) การปฏิบัติการนิเทศ ได้แก่ ดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ คณะกรรมการระดับผู้บริหารจงใจให้มีกำลังใจ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน คณะกรรมการระดับผู้บริหารคอยเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาระหว่างปฏิบัติงาน

5) การประเมินผลและให้ข้อมูลย้อนกลับ ได้แก่ ประชุมประเมินผลจากข้อมูลการปฏิบัติการนิเทศร่วมกันทุกฝ่าย ตัดสินและประเมินผลการนิเทศอย่างมีแบบแผนและเที่ยงตรง ให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับการนิเทศเพื่อประโยชน์แก่การพัฒนา ร่วมกันวางแผนแนวทางนำผลการประเมินที่พบปัญหาไปปรับปรุงแก้ไข รวบรวมข้อมูล ข้อดี ข้อเสีย จากการประเมินผลร่วมกัน เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาสภาพปัญหาครั้งต่อไป จัดทำรายงานการสรุปผลการนิเทศ

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นในกระบวนการวิจัยขั้นตอนการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานการนิเทศการนิเทศการเรียนการสอน ของโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้ง 10 โรงเรียน จำนวน 20 คน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการ โรงเรียน และรองผู้อำนวยการ โรงเรียนต้นแบบมาตรฐาน 10 โรงเรียน และผู้อำนวยการ โรงเรียน และรองผู้อำนวยการ โรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

ครูผู้สอน หมายถึง ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนต้นแบบมาตรฐาน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ได้กำหนดให้เป็นโรงเรียนต้นแบบคุณภาพมาตรฐาน เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาทั้งด้านกายภาพภายนอกและคุณภาพการจัดการเรียนรู้ให้ทัดเทียมโรงเรียนสาธิตและโรงเรียนเอกชนที่มีชื่อเสียง โดยจัดให้มี

ห้องสมุดและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ทันสมัย ห้องทดลองวิทยาศาสตร์สมรรถนะแบบการเสริมสร้างสมรรถนะร่างกายและการสนับสนุนการศึกษาตามความถนัดของผู้เรียน โดยเน้นการปฏิบัติจริง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นข้อมูลเบื้องต้น ในการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ซึ่งจะเป็นประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน
2. เป็นข้อมูลในการปฏิบัติงานด้านการนิเทศการเรียนการสอนของผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานครต่อไป
3. ได้ข้อเสนอแนะการพัฒนาการนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนเบญจมบพิตร สำนักงานเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร
4. ข้อมูลเหล่านี้ อาจจะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงการปฏิบัติงานนิเทศการเรียนการสอนของโรงเรียนต้นแบบมาตรฐาน สังกัดกรุงเทพมหานครทั้ง 10 โรงเรียน ต่อไป